

DREPTUL INTERNAȚIONAL UMANITAR ÎN DEZBATEREA CONSILIULUI ONU PENTRU DREPTURILE OMULUI

Prof. univ. dr. Ion DRAGOMAN

Abstract

The Heads of State and Government, gathered at United Nations in 2005 World Summit resolute to create Human Rights Council, responsible for promoting universal respect for the protection of all human rights and fundamental freedoms for all, without distinction of any kind and in fair and equal manner, including the rights in the event of armed conflict. The Council should address situations of gross and systematic violations of human rights, and make recommendations thereon. The Resolution adopted by General Assembly on 15 March 2006 decides that the Council shall serve as a forum for dialogue on thematic issues on all human rights, and make recommendations for the further development of human rights international law, including humanitarian law. The General Assembly decides also that the Council shall assume, review and, where necessary, improve and rationalize all mandates, mechanisms, functions and responsibilities of the Commission of Human Rights in order to maintain a system of special procedures, expert advice and a complaint procedure; the Council shall undertake a universal periodic review of the fulfilment by each State of its human rights obligations and commitments in conformity with the Charter and international conventions and other human rights and fundamental freedoms instruments, including international humanitarian law.

Keywords: Commission of human rights, human rights international law, Human Rights Council, international humanitarian law, special procedures, United Nations, universal periodic review.

Înțelegerea locului, rolului și importanței Consiliului Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (CNUDO) în promovarea și respectarea dreptului internațional umanitar (DIU) presupune analizarea relației dintre dreptul internațional al drepturilor omului (DIDO) și DIU, a contribuției organizațiilor internaționale la reafirmarea și dezvoltarea libertăților fundamentale și demnității umane precum și a apariției, organizării și funcționării CNUDO ca instrument global al asigurării protecției drepturilor omului pentru toți și în toate împrejurările.

1. Drepturile omului și dreptul umanitar

Sub denumirea de dreptul războiului DIU există dinaintea DIDO, de când au apărut statele și conflictele armate dintre ele, fiind una din manifestările primordiale ale dreptului internațional care în epoca modernă s-a materializat în convențiile de la Haga și de la Geneva iar în ultimele decenii prin așa-numitul „drept de la New York” prin care se unifică jus ad bellum cu jus in bello, dreptul războiului terestru cu cel maritim și aerian, ca și diminuarea distincției dintre regulile conflictelor armate internaționale cu cele neinternaționale sau dintre normele dreptului militar (de la Haga) cu cele strict umanitare (de la Geneva).

Această nouă abordare, cuprinzând toată, a dreptului internațional umanitar a însemnat, între altele, elaborarea de noi instrumente internaționale de protecție a drepturilor omului în conflictele armate actuale dar și creșterea importanței dreptului cutumiar, aplicabil în orice situație în care se utilizează mijloacele violenței armate, inclusiv în războiul global împotriva terorismului ori în acela vizând atacurile cibernetice. Aceste tendințe de evoluție ale DIU au determinat Curtea Internațională de Justiție să statueze că principiile generale ale dreptului umanitar constituie principii intransgresabile ale dreptului cutumiar internațional, fiind când parte din norme imperative de la care nu sunt admise derogări, pe de altă parte, a relevat necesitatea cunoașterii raporturilor dintre DICO și DIU.

Adevărul este că încă atunci când drepturile generale ale omului nu cunoscuseră dezvoltarea de astăzi, prin clauza din 1899 denumită „Martens” exista o referire la „cazurile necuprinse printre dispozițiile reglementate” în care populațiile și beligeranții „rămân sub garanția și sub imperiul dreptului ginților, așa cum rezultă ele din obiceiurile fixate între națiunile civilizate, din legile omenei și din cerințele conștiinței publice”. Având în vedere reticența unor state și statuarea drepturilor și libertăților omului în legile lor fundamentale dar și preluând cuceririle revoluționare din SUA și Franța în acest domeniu, Carta Națiunilor Unite a devenit în 1945 promotoarea unei noi ramuri de drept internațional- aceea referitoare la drepturile omului- materializată în Declarația din 1948 și Pactele din 1966, ca și din numeroase alte convenții specifice. Acest „drept internațional al drepturilor omului” părea a fi diferit de străvechiul „drept umanitar” din moment ce obiectul său de aplicare îl reprezenta pacea, situația de normalitate a stării comunității internaționale. Pe această bază s-a considerat și se considera încă și azi că DIU asigură protecția drepturilor omului în situații de conflict armat și cu acest specific este o parte a DICO cu care formează „dreptul uman” în cadrul căruia exigențele militare și menținerea ordinii publice vor rămâne întotdeauna compatibile cu respectarea persoanei umane.

Analiza comparativă a convențiilor de DIU și DICO demonstrează unitatea și interdependența acestora în cadrul dreptului internațional public general. Având principii și scopuri comune vizând protecția și apărarea ființei umane, ele sunt complementare, legătura dintre ele fiind „nucleul dur” al drepturilor omului, de la care nu sunt admise excepții nici în timp de război; în același timp, dacă drepturile omului au influențat dezvoltarea DIU, în aceeași măsură principiile DIU au sprijinit apariția DICO, o dovadă a legăturii dintre ele fiind art. 3 comun al Convențiilor de la Geneva din 1949. Totuși, există și diferențe specifice între DIU și DICO, referitoare la obiect de reglementare, structura protecției, persoanele și drepturile protejate ori aplicarea tratatelor internaționale din care fac parte aceste două ramuri de drept internațional. Constatarea particularităților care diferențiază DIU de DICO nu împiedică unitatea și convergența acestora, atât în ceea ce privește relevanța încălcărilor comune cât și a obligațiilor de reprimare a acestor violențe simultane a DIU și DICO, îndatoriri ce revin destinatarilor convențiilor umanitare și ale drepturilor omului.

2. Organizațiile internaționale și DIU

DIU se adresează în principal statelor care trebuie să-și aplice prevederile în toate împrejurările conflictuale în care s-ar afla. Convențiile umanitare conțin puține prevederi exprese referitoare la DIU deși ca tratate internaționale ele sunt supuse transmiterii de către depozitarul Secretarului Națiunilor Unite, în scopul înregistrării publice, în conformitate cu art. 102 din Cartă; mai mult decât atât, anumite organizații internaționale s-au implicat activ în ultimele decenii în organizarea de conferințe în vederea adoptării unor convenții umanitare, devenind chiar depozitar al acestora, așa cum este cazul Secretariatului General al ONU (pentru Convenția din 1993 asupra armelor chimice, Convenția din 1980 asupra interzicerii sau limitării unor arme convenționale, Convenția din 1998 privind atacurile teroriste cu bombe sau Convenția din 1998 referitoare la Curtea Penală Internațională) dar și al UNESCO (pentru Convenția din 1954 a protecției bunurilor culturale, inclusiv Protocolul II din 1999) sau Organizația Internațională de Protecție Civilă (pentru Convenția-cadru din 1998 de asistență în materie). Nici organizațiile internaționale n-au o preocupare directă și insistentă în domeniul DIU, ceea ce este explicabil prin faptul că ele sunt doar subiecte derivate de drept internațional și pot interveni doar în măsura în care statele care le-au constituit le-au stabilit competența în diferite domenii.

Cu mici excepții, tratatele care instituționalizează organizațiile internaționale nu conțin prevederi clare și precise de acțiune în domeniul DIU. Ceea ce nu înseamnă că acestea lipsesc cu desăvârșire, una dintre modalitățile preferate ale organizațiilor internaționale de preluare a inițiativei în domeniul DIU fiind aceea a abordării drepturilor omului în general, care include și protecția acestora în situații de conflict armat, ceea ce înseamnă abordarea DIU nu prin dreptul originar al organizațiilor internaționale ci prin dreptul lor derivat. Așa este cazul Consiliului Europei care prin intermediul CEDO și al Comisarului Drepturilor Omului s-a preocupat și de promovarea aplicării DIU dar și al OSCE care în Documentul Final de la Helsinki din 1992 și în Codul de Conduită din 1996 asupra aspectelor politico-militare ale securității și-a demonstrat interesul față de DIU. La fel este cazul UE care (alături de Consiliul Europei) a creat un adevărat „drept european al drepturilor omului”, conținând și aplicații de DIU, mai ales în domeniul Politicii de Securitate și Apărare Comună, dar și al NATO în care s-au adoptat acorduri de standardizare pentru protecția umanitară a unor categorii de persoane, iar asistența juridică operațională conține și elemente de DIU.

În ceea ce o privește, deși Carta nu conține prevederi exprese referitoare la DIU, Organizația Națiunilor Unite a făcut din protecția drepturilor omului în toate timpurile, în toate statele și în toate împrejurările unul din scopurile sale (art. 1 și 13), problemă care va fi rezolvată prin înșel și acțiunea organizației (art.55) dar și a membrilor săi (art.56), ECOSOC având menirea de a face recomandări pentru respectarea drepturilor omului (art.62) inclusiv de a înființa comisii în realizarea acestui obiectiv. Pe baza acestor ase referiri exprese ale Cartei la drepturile omului ONU a intervenit în reafirmarea și dezvoltarea DIU la nivel global, corespunzător obiectivelor de guvernare multinivel, de la cele locale și naționale la cele regionale și mondiale. Domeniile în care s-a manifestat

cu precădere intervenția ONU au fost: elaborarea de instrumente de soft law (declarații și rezoluții fără caracter constrângător) de respectare a drepturilor omului în timpul conflictelor armate; interzicerea sau limitarea utilizării anumitor arme și metode de război; reprimarea violențelor DIU; organizarea și desfășurarea operațiilor de menținere a păcii în conformitate cu standardele umanitare. Toate organele principale și organele subsidiare specializate au contribuit la eficacitatea intervenției ONU în dezvoltarea și asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în conflictele armate pe care Consiliul de Securitate, Departamentul Operațiilor de Menținere a Păcii sau Comisia Drepturilor Omului le-au avut de gestionat în întreaga lume.

3. Apariția și organizarea Consiliului Drepturilor Omului

Fără a avea exclusivitate în promovarea drepturilor omului, Națiunile Unite s-au implicat activ, profund și permanent în acest domeniu, dirijând eforturile celorlalte elemente ale guvernării multinivel (regionale, naționale și locale) în îndeplinirea dezideratului respectării și garantării drepturilor omului egale pentru toți în scopul soluționării problemelor internaționale cu caracter economic, social, cultural sau umanitar. În acest scop, ONU a creat o adevărată „mașinărie” („machinery” în limba engleză) a realizării idealului libertăților fundamentale pentru toate ființele umane din întreaga lume, în care au fost atrase toate organele sale principale și organele subsidiare create în domeniu. La 20 de ani de la adoptarea DUDO, a avut loc prima întâlnire globală asupra drepturilor omului, la Teheran în 1968, pentru ca la aniversarea a 40 de ani de la același eveniment, AGONU să convoace o nouă dezbatere de analiză asupra subiectului respectiv; agenda acestei noi conferințe s-a stabilit în 1992, propunând examinarea legăturii dintre dezvoltare, democrație și drepturile omului, realizându-se în fapt la 14-25 iunie 1993 la Viena, cu participarea a 171 state membre, inclusiv instituții internaționale și naționale și reprezentanți ai ONG-urilor, care au încercat, după cum spunea SGONU de atunci Boutros B. Ghali, să ofere „o nouă viziune a drepturilor omului pentru secolul următor”.

Noua viziune a ONU, cuprinsă în Documentul final al Conferinței conținând „Declarația și Programul de Acțiune de la Viena” a marcat începutul unui nou efort reformativ la 45 de ani de la adoptarea DUDO, un nou cadru de planificare, dialog și cooperare, cu o abordare holistică în promovarea drepturilor omului la toate nivelurile, mondial, regional, național și local, cele mai semnificative noi mecanisme protectoare fiind înființarea Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, a Raportorului special privind violența împotriva femeilor (din 1994), proclamarea deceniului internațional al popoarelor indigene (1995-2005 și prelungit pentru 2005-2014), elaborarea Convenției asupra drepturilor copilului (1995) și sporirea numărului de ratificări ale instrumentelor de drepturile omului. Declarația și Programul de acțiune de la Viena din 1993 au permis noi mecanisme protectoare și în domeniul DIU astfel încât în Declarația Mileniului adoptată în consens de AGONU cu participarea 191 de state și de guverne în 2000 s-a cerut aplicarea de către statele membre a tratatelor din domeniul DIU și DO ca și întărirea ONU printr-o reformă

cuprinz toare care s asigure mai buna coordonare între mecanismele „ma in riei” drepturilor omului.

A a s-a ajuns la instituirea în 2005 a Consiliului Drepturilor Omului prin efectul Rezoluției A/RES/60/251 care reafirmând scopurile și principiile Cartei, DUDO, ale Declarației și Programului de la Viena a decis c noul organism cu sediul la Geneva ce înlocuie te fosta Comisie a Drepturilor Omului ca organ subsidiar al ONU, va fi îns rcinat cu promovarea respect rii universale i ap r rii tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pentru toți, fără discriminare, just i echitabil, examinând viol rile acestora, în special când sunt flagrante i sistematice, f când recomand ri i utilizând întregul sistem al ONU referitor la drepturile omului pentru ca acesta s fie bine coordonat iar drepturile omului s fie avute în vedere de toate organele sistemului. Referirile la DIU în această rezoluție sunt doar implicite dac avem în vedere c se reafirm c toate drepturile omului sunt universale, indivizibile, inidisciabile i interdependente, înt rindu-se mutual și trebuind să fie considerate de importanță egală, fără ierarhiz ri sau privilegierea vreunuia dintre ele (deci inclusiv în timp de conflict armat); în plus, rezoluția conține decizia ca activitatea CDO să fie orientată de principiile universalit ții, imparțialității, obiectivității și non-selectivit ții, al dialogului i cooper rii constructive la scar mondial , pentru a favoriza promovarea i ap rarea tuturor drepturilor civile, politice, economice, sociale i culturale, inclusiv dreptul la dezvoltare.

Instituirea în 2006 a CDO n-a fost doar o simpl schimbare de nume a vechii Comisii înființată încă din 1945 (deși avea și semnificația trecerii din rândul organismelor mai puțin importante în acela al organelor principale, precum Consiliul de Securitate, ECOSOC sau Consiliul de Tutel) ci însemna plasarea noului organism în centrul ma in riei drepturilor omului, intenție rezultată din noul mandat stabilit în Rezoluția din 2006, în care se preciza că acesta va avea ca vocație în special: promovarea educării și formării în domeniul drepturilor omului; s fie un loc de dialog pentru problemele tematice ale drepturilor omului; s fac recomand ri Adun rii Generale pentru protecția și apărarea drepturilor omului ca i pentru extinderea continu a DUDO; s încurajeze respectarea integral a obligațiilor asumate de state și să procedeze la examinarea periodic universal ; s contribuie la dialogul drepturilor omului, prevenind violarea lor i intervenind prompt în crizele de drepturi ale omului; s - i asume rolul i responsabilit țile fostei Comisii față de ICNUDO; să lucreze în strânsă cooperare cu guvernele, organizațiile regionale, instituțiile naționale și societatea civilă; să prezinte un raport anual Adun rii Generale. Prin aceste funcții putem concluziona c noul organ are atât competențe decizionale, fiind o autoritate autonomă, dispunând de capacitatea de a- i implementa deciziile (Pre edintelui s u) i rezoluțiile (CDO) fără acordul Adunării Generalecât și competențe normative, exemplificate prin finalizarea și adoptarea Convenției împotriva disparițiilor forțate din 2006, Declarației privind drepturile popoarelor indigene din 2006, Protocolului opțional la Convenția Drepturilor Copilului din 2012, Proiectul Convenției privind regimul Societ ților private militare și de securitate, ș.a. .

Prin rezoluția AGONU, compoziția CDO este de 47 state alese direct i individual pentru 3 ani (cu posibilitatea reînoirii o dat consecutiv), prin scrutin

secret cu majoritatea membrilor Adunării Generale și respectând principiul repartizării geografice echitabile (Africa, Asia, America Latină, Europa de Est, state occidentale); orice stat membru ONU poate candida la un loc în CDO iar cele alese vor respecta normele cele mai stricte de promovare și apărare a drepturilor omului, fiind supuse examinării periodice universale în timpul mandatului și putând fi suspendate cu votul a două treimi al AGONU pentru violări flagrante și sistematice. CDO se reunește regulat în 3 sesiuni pe an, din care una principală, care durează cel puțin zece săptămâni și poate convoca sesiuni extraordinare la cererea unui membru sprijinit de o treime a CDO. Deliberările în Consiliu sunt reglementate de Regulamentul interior al comisiilor AGONU, metodele sale de lucru fiind transparente, echitabile și imparțiale, favorizând adevăratul dialog. Se recomandă ECOSOC și cea fostei Comisii să își încheie mandatul la cea de-a 62-a sa sesiune, prima întrunire a CDO având loc după alegerea noilor membri în mai, în 19-30 iunie 2006, când și-a asumat, reexaminat și ameliorat toate mandatele, mecanismele, funcțiile și atribuțiile vechii Comisii, menținând regimul reclamațiilor și procedurilor speciale; după un an de zile, la 18 iunie 2007, prin Rezoluția 5/1, CDO a creat noile sale instituții și mecanisme furnizându-le elementele de orientare a lucrărilor viitoare. Să menționăm și obligația din Rezoluția AGONU în conformitate cu care CDO trebuie să reexamineze activitatea și funcționarea după 5 ani de la creere, eveniment gestionat de un grup de lucru interguvernamental care și-a finalizat misiunea elaborând în 2011 raportul pe primul ciclu, moment din care începe al doilea ciclu de revizuire. Deși are sediul tot la Geneva, CDO este un organ separat de ICNUDO, având mandate distincte de la AGONU, Înalțul Comisariat sprijinind organizarea reuniunilor CDO și aplicarea hotărârilor sale prin intermediul Secretariatului Centrului Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului.

4. Funcționarea Consiliului Drepturilor Omului

Complexitatea apariției drepturilor omului, inclusiv (sau mai ales) în situații de conflict armat îi pune amprenta și asupra funcționării CDO, stare evidentă și în parcurgerea tematicii celor zece puncte obligatorii de la ordinea de zi a sesiunilor ordinare, și anume: organizarea și proceduri; rapoartele anuale ale ICNUDO și Secretariatului General; promovarea și protecția tuturor drepturilor omului; situații de drepturile omului care cer atenția CDO; organisme și mecanisme de protecție a drepturilor omului; examinarea periodică universală; situația drepturilor omului în Palestina și în alte teritorii arabe ocupate; urmărirea și aplicarea Declarației și Planului de Acțiune de la Durban; asistență tehnică și întărirea capacităților. La rândul lor, fiecare dintre aceste 10 aspecte au complexitatea lor, de la culegerea informațiilor din teren la redactarea rapoartelor personale ori ale grupurilor de lucru și până la adoptarea deciziilor de către CDO; în funcție de tematică pot exista referiri exprese la DIU care să atragă atenția CDO deși filosofia de lucru a acestuia referitoare la indivizibilitatea drepturilor face ca în multe cazuri drepturile omului în conflictele armate să fie doar amintite sau doar înțelese implicit. Înșelegerea activităților complexe ale CDO presupune cunoașterea tereia procedurilor și organismelor implicate în: examinarea periodică

universal ; comitetul consultativ; procedura reclamațiilor; forumuri și grupuri de lucru interguvernamentale; proceduri speciale; mandate tematice sau pe țări.

Examinarea periodic universal reprezintă un proces unic în felul său, constând în analizarea și evidențierea realizărilor tuturor statelor în domeniul drepturilor omului. Stabilit prin Rezoluția AGONU nr. 60/251, acest mecanism central al CDO a fost conceput pentru a asigura egalitatea de tratament a statelor și se desfășoară practic de către state sub auspiciile Consiliului, furnizând fiecăruia ocazia de a-și prezenta măsurile luate pentru îndeplinirea obligațiilor din tratatele de drepturi ale omului și ameliorarea acestora pe propriul teritoriu. Considerat unul din pilonii pe care se sprijină CDO, examinarea periodic universal se desfășoară într-un grup de lucru prezidat de Președintele CDO și format din 47 de state, cărora li se prezintă raportul național al statului examinat dar și opinia ICNUDO, în final adoptându-se un raport al dezbaterilor și recomandărilor făcute. Până în 2011 s-a încheiat primul ciclu al examinărilor tuturor celor 193 de state ale ONU, din 2012 începând al doilea ciclu al acestui mecanism al cooperării universale pentru apărarea tuturor drepturilor fundamentale ale omului.

Comitetul consultativ este instituit prin Rezoluția 5/1 din 2007 a CDO și înlocuiește fosta subcomisie pentru promovarea și protecția drepturilor omului; conceput să funcționeze ca un centru de reflecție („think-tank” în limba engleză) și fiind compus din 18 experți independenți numiți de guverne și aleși de CDO pe trei ani, din diverse regiuni ale lumii și din diferite domenii, el are misiunea de „laborator de idei” care furnizează Consiliului expertiză în forma și metoda cerute de acesta. Focalizându-se pe consiliere și studii tematice, el face recomandări Consiliului, în mandatul actual analizând probleme ca : drepturile omului în situațiile post conflict; guvernarea locală și drepturile omului; drepturile omului și măsurile coercitive unilaterale, drepturile omului și pacea. Se reunește de două ori pe an, o dată în februarie și una în august putând face Consiliului sugestii de cercetare științifică.

Procedura reclamațiilor este prevăzută și ea în Rezoluția 5/1 din 2007 a CDO ca un fel de recurs la ONU al indivizilor, grupurilor sau ONG-urilor care se consideră victime ale violărilor drepturilor omului ori au informații credibile și directe despre aceste violări. Ea continuă fosta procedură „1503” a vechii comisii dar a fost perfecționată pentru a o face imparțială, obiectivă, eficientă, orientată spre victime și rezonabilă în timp, fiind în același timp confidențială și funcționând în cooperare cu statul implicat. Formulările de reclamații se adresează direct la Geneva, putând face sesizări și Instituțiile Naționale de protecție a Drepturilor Omului, într-o primă fază Secretariatul CDO și Grupul de lucru Reclamații instituit în acest scop analizând îndeplinirea criteriilor de admisibilitate (inclusiv parcurgerea procedurilor naționale); reclamațiile nereșpinse la acest filtru inițial sunt transmise statului implicat pentru obținerea punctului său de vedere după care un Grup de Lucru Situații compus din 5 reprezentanți regionali întocmește un raport către CDO care decide măsurile care se impun (intervenția ICNUDO, desemnarea unui expert independent, ș.a.). Până în octombrie 2014 s-au primit reclamații din Camerun, Eritreea, Irak, R.D. Congo, Turkmenistan, Tadjikistan, Guineea, Maldive, Uzbekistan, Iran, Kirgistan.

Forumurile și grupurile de lucru interguvernamentale sunt organisme subsidiare ale actualului CDO, create de fosta comisie și care analizează aspecte secvențiale ale drepturilor omului. Așa este cazul Mecanismului de Experți pentru drepturile popoarelor autohtone (MEDPA) reglementat prin Rezoluția 6/36 din 2007 a CDO, compus din 5 experți cu sarcina de a elabora studii și recomandări în acest domeniu, lucrând o sesiune anuală de 5 zile. La fel, Forumul problemelor minorităților, instituit prin Rezoluția 6/15 din 2007 a CDO are funcția de „platformă” de dialog și cooperare în acest domeniu prin contribuții și competențe tematice la lucrările anuale de două zile conduse de un expert desemnat de Președintele CDO care poate transmite recomandări ce pot fi examinate de Consiliu. Într-o situație asemănătoare se află Forumul social (Rez. 6/13 din 2007, sesiune anuală de trei zile, misiunea dezbaterii coeziunii sociale la nivel local, național, regional și global) și Forumul asupra întreprinderilor și drepturilor omului (Rez. 17/4 din 2011, sesiune anuală de trei zile pentru discutarea tendințelor și provocărilor legate de comerț și drepturile omului) care este condus de un Grup de Lucru format din 5 experți independenți aleși pentru 3 ani.

Procedurile speciale sunt numele generic al multor mecanisme create de Comisie și preluate de Consiliu vizând situația specifică a unei țări sau probleme tematice, astfel încât din 1980 când s-a instituit prima procedură specială tematică (disparițiile forțate), în 2013 existau 37 mandate tematice (sclavie, dreptul la apă, drepturile culturale, discriminarea femeii în justiție, dreptul la mediu, promovarea ordinii internaționale și echității democratice, drepturile vârstnicilor, etc) și 14 mandate de țară (între care Sudan, Iran, Cote d'Ivoire, Siria, Bahamas, Eritreea, Mali). Ele sunt instituite prin încredințarea unor titulari de mandat cu redactarea unui raport și elaborarea de recomandări asupra drepturilor omului din țara/tematica respectivă; acești titulari de mandat sunt fie persoane (raportor, reprezentant special, expert independent), fie un grup de lucru, reprezentând, uneori, singura modalitate de alertă timpurie a comunității internaționale asupra crizelor umanitare. Organizarea și funcționarea procedurilor speciale este reglementată de Rezoluția 5/1 din 2007 a CDO iar prin Rezoluția 5/2 s-a adoptat și un cod de conduită pentru titularii de mandat. ICNUDO facilitează misiunea acestora prin structurile sale, acest sistem central al mașinăriei drepturilor omului de la Geneva presupunând activități laborioase precum vizite de șară, acțiuni în urma reclamațiilor individuale ori statale cu pretinse abuzuri ale drepturilor omului, dar și desfășurarea de studii tematice și convenirea de consultări - expertiză pentru dezvoltarea standardelor internaționale ale drepturilor omului; până în iulie 2014 fuseseră acceptate vizite de șară de către 109 state membre, iar în 2013 au fost făcute 528 de reclamații de către 116 state, 84% din ele angajând doi sau mai mulți responsabili de mandat, multe din aceste activități vizând DIU și demonstrând astfel preocupările CDO în acest domeniu.